

مقایسه‌ی خودپنداره و سازگاری اجتماعی در دانش‌آموزان پسر بینا و نابینا

علیرضا ملکی‌تبار،^۱ ابوالقاسم خوش‌کنش،^۲ آناهیتا خدابخش‌کولایی^۳

۱. کارشناس ارشد مشاوره مدرسه

۲. استادیار مشاوره، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی

۳. استادیار مشاوره خانواده، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، دانشکده علوم رفتاری

حرکت به اطراف و کاهش میزان مهار محیط و ارتباط با آن، رشد شناختی و عاطفی آن‌ها را تحت تاثیر قرار می‌دهد.^۱ بنابراین فقدان فرصت برای تجربه کامل محیط، می‌تواند رشد شخصی و اجتماعی فرد نابینا را با کاستی‌هایی روبه‌رو کند و به احساس بی‌کفایتی، وابستگی و عزت نفس پایین و در نهایت منتج به سازگاری اجتماعی، عاطفی و آموزشی کمتری گردد.

هم‌چنین، این پژوهش آشکار ساخت که بین دانش‌آموزان بینا و نابینا از لحاظ خودپنداره تفاوتی وجود ندارد. همان‌طور که کودکان رشد می‌کنند عوامل مختلفی بر خودپنداره‌ی آن‌ها تاثیر می‌گذارد. از جمله‌ی این عوامل می‌توان به خانواده، مدرسه، حمایت‌های اجتماعی و عاطفی اشاره کرد. به نظر می‌رسد که با توجه به این که نابینایی، معلولیت است، اما در شکل‌گیری خودپنداره‌ی نوجوانان عوامل دیگری نیز مانند آن‌چه که در بالا اشاره شد، دخیل اند. [م ت ع پ ز؛ ():]

References

1. Khodabakhshi-Koolae A. Handbook of blindness rehabilitation. University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences. Tehran: University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences Press; 2003.
2. Nahidpour F. [Increasing adjustment of blindness girls' students by behavior rational emotive Group counseling] Persian [dissertation]. Tehran: Al-Zahra University; 2002.
3. Khodabakhshi-Koolae A. Applied counseling and psychotherapy theories in rehabilitation of disables. Tehran: Danejeh Press; 2011.

نابینایی شایع‌ترین معلولیت حسی است.^۱ بدون بینایی درک فرد از دنیای اطرافش متفاوت خواهد بود و همین امر می‌تواند به مشکلات عاطفی و اجتماعی مانند عدم سازگاری، عدم فعالیت، فقدان علاقه به دیگران، افسردگی و خود پنداره پایین در او منجر شود.^۲

در این مطالعه علی-مقایسه‌ای به مقایسه‌ی خودپنداره و سازگاری اجتماعی، آموزشی و عاطفی در دانش‌آموزان پسر بینا و نابینای شهر تهران پرداختیم. جامعه پژوهش، شامل ۱۶۰ نفر از دانش‌آموزان بینا و نابینای پسر مقطع دبیرستان مناطق آموزشی ۵ و ۱۲ شهر تهران بودند. از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای برای دانش‌آموزان بینا و نمونه‌گیری در دسترس برای دانش‌آموزان نابینا استفاده شد.

ابزارهای پژوهش شامل؛ پرسشنامه‌ی خودپنداره‌ی راجرز (اعتبار آن ۰/۸۳ می‌باشد) و سازگاری دانش‌آموزان دبیرستانی (اعتبار پرسشنامه اخیر ۰/۷۸ گزارش شده است) بودند.^۲ برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از آزمون *t* برای دو گروه مستقل، ANOVA یک طرفه و آزمون کلموگروف-اسمیرنف و آزمون لوین استفاده گردید.

نتایج نشان داد که بین سازگاری اجتماعی، آموزشی و عاطفی دانش‌آموزان بینا و نابینا تفاوت معنی‌داری وجود دارد، اما بین خودپنداره‌ی دو گروه تفاوت معنی‌داری به دست نیامد. شدت معلولیت جسمانی، کلید پیش‌بینی سازگاری روانشناختی در فرد است. به این معنا که هر چه قدر معلولیت شدیدتر باشد، مشکلات روانشناختی ناشی از آن هم شدیدتر خواهد بود. معلولیت نابینایی فرد را در شرایط بحرانی بسیار شدید قرار می‌دهد و او را از فردی مستقل به فردی وابسته مبدل می‌سازد.^۳ نابینایی با محدود و دگرگون کردن دامنه تجربه‌های کودکان و نوجوانان نابینا، کاهش توانایی